

Rapportage onderzoek Zandhagedis 2019 in de Duinen van Oostvoorne, deelgebied A.J. Bootpad

Mededelingennummer RWG 02

Door: Theo Briggeman

Zandhagedis (♂) Duinen van Oostvoorne 9 mei 2019

Foto: Theo Briggeman

@ KNNV afdeling Voorne

Inleiding

Het onderzoek werd uitgevoerd op verzoek van het Zuid-Hollands Landschap, in het kader van een onderzoek naar het voorkomen van de zandhagedis in meerdere deelgebieden in de Duinen van Oostvoorne, in dit geval een stuk duingebied ten noorden van het A.J. Bootpad . Het werd tevens uitgevoerd in het kader van een monitoringstraject voor Ravon. Bij deze organisatie gaat het om traject nummer 224, dat eerder in de periode 2006 -2010 eveneens werd gemonitord door Ferry van Dalen, lid van de KNNV afdeling Voorne. Hij bracht over de jaren 2006 -2008 een drietal verslagen uit. Ravon publiceert over haar monitoringstrajecten per jaar een voor onderzoekers toegankelijk digitaal overzicht.

Kaart: Het onderzoeksgebied aan het A.J. Bootpad, in de Duinen van Oostvoorne

Het onderzoek in 2019 is conform de richtlijnen van RAVON & het Centraal Bureau voor de Statistiek ten behoeve het monitoren van reptielen in Nederland (2003) verricht. Dat brengt onder andere met zich mee dat er telkens een vaste monitoringsroute is gelopen bij gunstige weercondities (geen regen, geen telling bij te harde wind).

Het onderzoek is doorgaans verricht door de auteur zelf. Eenmaal werd hij vergezeld door Corrie Lesuis. Op zondagmiddag 19 mei 2019 verkende hij het gebied met Ferry van Dalen, om het door hem in de jaren 2006-2008 in de omgeving van het A.J. Bootpad gelopen onderzoekstraject nog eens na te lopen. Wat vooral opviel was dat het onderzoeksgebied in vergelijking met dat van 2007-2008 inmiddels in substantiële mate is dichtgegroeid, waardoor er veel minder zanderige stukken terrein aanwezig zijn en ook de begroeiing hoger en dichter van karakter (bedekkingsgraad is toegenomen) is geworden.

In het verslag van 2008 werd ook melding gemaakt van wortelopslag van populieren, dat er in op een plaats al toe leidde dat de zandhagedis geheel was verdwenen.

Weer: in de onderzoeksperiode was sprake van hoge temperaturen (zelfs boven de 40 graden Celsius) en net als in 2017 weinig tot geen neerslag. Veel stukken van het terrein waren erg droog.

Teken: opvallend was dat er dit jaar nauwelijks sprake was gevangen teken. In voorgaande jaren was dit aantal aanzienlijk hoger. Ook de hagedissen hadden daar last van. Bij het lage aantal teken in dit jaar heeft de temperatuur en de droogte waarschijnlijk een rol gespeeld.

Datum	Dagdeel	Weer/wind	Aantal	Tijdsbeslag in uren
22 maart	ochtend	Half bewolkt/NO3	--	1,0
18 april	middag	Zon/ZW2	--	1,0
9 mei	namiddag	Zon/W3	1♂	1,0
15 mei	namiddag	Zon/NO4	--	1,0
17 mei	middag	Bewolkt/NO3	--	1,5
21 mei	middag	Half bewolkt/ZW3	1♀	1,0
23 mei	ochtend	Zon/ZW2	Sporen op zand	1,5
9 juni	ochtend	Zon/ZW4	Sporen op zand	1,5
4 augustus	ochtend	Zon/ geen wind	--	1,0
12 september	middag	Zon/ZW4	--	1,0
Totaal			2	11,5

Resultaten:

De resultaten van de huidige monitoring zijn pover te noemen. Eind jaren zeventig was de zandhagedis in de Duinen van Oostvoorne nog een algemeen voorkomende soort. In 2007 telde Ferry van Dalen op het nu onderzochte traject aan het A.J. Bootpad nog 33 hagedissen, zie de onderstaande tabel.

De successie van de vegetatie is sinds de door Ferry van Dalen uitgevoerde monitoringstrajecten alleen maar toegenomen. De stikstofdepositie is daar waarschijnlijk (mede) debet aan, evenals de verminderde saltspray als gevolg van de Maasvlakte I en II.

In 2007 lagen de uitkomsten van de monitoring beduidend anders. Toen werden nog veel hagedissen in dit gebied waargenomen. Op de topdag 9 mei 2007 werden er op deze locatie 12 ♂♂ en 4 ♀♀ aangetroffen. Bijna iedere telling werden er dat jaar flinke aantallen

genoteerd, ook elders in de Duinen van Oostvoorne.

In 2008 werden er nog 9 exemplaren waargenomen, waaronder ook juveniele beesten. Jongen zijn na dit jaar niet meer gezien. Toen werd de weelderige vegetatie nog – mede-toegeschreven aan het natte voorjaar. Nadien bleven de uitkomsten tegenvallen.

Jaar	Aantal
2007	33
2008	21
2009	0
2010	7
2018	0
2019	2

Tabel: aantal getelde zandhagedissen per jaar op het monitoringstraject A.J. Bootpad (Duinen van Oostvoorne)

In 2009 werden er geen hagedissen meer waargenomen, in 2010 nog zeven stuks. In de jaren erna werd hier niet meer geteld, ook omdat de onderzoeker zijn activiteiten staakte vanwege een besmetting met de ziekte van Lyme.

Al in 2008 werd er voor gewaarschuwd dat het door vrijwilligers opengemaakte terrein aan het dichtgroeien was, zodat zanderige plekken aan het verdwijnen waren. Inmiddels is het terrein verder verhout en soms met veel mos bedekt. Het ware het overwegen waard hier (wederom) op in te grijpen.

Gecombineerd met de hoge temperaturen en de grote droogte in 2018 en 2019 heeft dit er in 2019 toe geleid dat er weinig hagedissen zijn waargenomen. Waarschijnlijk was er ook sprake van een weinig florissante voedselsituatie. Er werden bijvoorbeeld weinig insecten en geleedpotigen gezien. Dagvlindertellingen in de Duinen van Oostvoorne leverde lagere aantallen vlinders op.

Barendrecht, 19 maart 2020.

Literatuur:

Centraal Bureau voor de Statistiek & RAVON werkgroep monitoring (2003), Handleiding voor het monitoren in Nederland.

Leeuwen van, B.H. & J.C.M. van de Hoef (1976), Onderzoek naar de oecologie en populatie -dynamica van de zandhagedis (*Iacerta agilis* L.) in de duinen van Oostvoorne. Rijksinstituut voor Natuurbeheer. Leersum.

Stralen van, Ferry (2006), Verslag van eerste inventarisatie van de Zandhagedis op het gebied van Het Zuidhollands Landschap. Persoonlijk verslag.

Stralen van, Ferry (2007), Monitoring van de zandhagedis 2007. Persoonlijk verslag.

Stralen van, Ferry (2008), Monitoren van Zandhagedis 2008. Persoonlijk verslag.